

Abonnement pour un an
300 piastres

Edition spéciale 500 piastres

Adresse:

"IDJTIHAD", Constantinople

Téléph. St. 865

XXIème ANNÉE

15 Sbre. 1925 — No 188

اجتهاد

فلسفی، اجتماعی، ادبی، اقتصادی مجموعہ

آبونمان : سنہ لکی [۲۴ نسخہ]
تورکیا ایچون ۲ ، خارج ایچون
۳ ، اعلا کاغدایسی ۵ لیرادر .

ادارہ خانہ سی :

جفال اوغلندہ « اجتهاد نھوی »

تلفون : استانبول ۸۶۵

یکرمی برنجی سنہ

نومرو ۱۸۸ — ۱۵ ایلول ۱۹۲۵

ثواب اولان کنهام

باقدم آفاق خرافاتی ، حدود نقلی ،
دائماً نامتناهیلره دوغرو کیتدم ؛
بیقدم اول بشری معبد و معبودلری
صوکره مأوای الهیلره دوغرو کیتدم .

ج . ع

آناتولودن مکتوبلر

بایبورد

۲۸ - تموز - ۳۴۱

بک محترم استادم افندم ؛

ایکینچی مکتوبی یازمق ایچون قلمی آله آلدیغ وقت اسکی زمانک، مشغوم بیگ بریادکارندن آک بویوک و آک قورقونجی چورومش شکلی، جهنی قیافتیه، بروامپیر کی گوزومک اوکنه دیکلیدی.. قانقره ن اولش ، کیلوب آتیمقدن باشقه یاپیلجق هیچ برایشی قالمیان بوقرحه نی ، افکار ومعنویت ملتی خراب ، خسران سفالته مالامال برماضیه وار قوتیه دونیرمگه چالیشان بودردلرک دردینی دشمنه دن گوزل و طالعز (بایبورد) یمزک شیرانی ، چالیشان وفداکار (بایبورد) لیلرک اضطرابلرینی یازمه یه جنم ... پیغمبرک مزارندن بی خبر برخواجه افندی ، (قاضی بیضاوی) نک تفسیرلرندن (زمحشری) نک تلقیاتندن چیقاردینی و بوکون ایچون هیچ برقیمت عملیه وحیاتیه سی قالمش ، شرقک فکری ترقیات و تحولاتنده کی مرحله لری کوسترمک اعتباریه آنجاق تاریخ ادیان مراقیلرنجه معتبر اولجق، کهنه اساسات ، اعصار دیده دساتیر ایله ، عمی و جهلی تنمیه ، وقدر پرستلگی تقدیه ایدوب طوریبور حرمت عامه یی قازانش علمادن کچنمکده و انسانلرک صفوتندن استفاده ایتکده در .

پیغمبر افندیغ مرقده جارکندن باشی قالدیروب بوارتجاعکارانه تعذیمیزی، برباد حالزی، گورسه «یازیق، یازیق! آکلامامشسکز بنم دینم تکامل ایدن حیاتدر !» دیر یوزیمزه توکوروردی .. هیچ برشیدن خبری یوق بوصوفته نک اورمچکی و سیم سیاه قفاسنده کی قاراکلق فکیرلر ایله ، انقلابدن صوکره ، حالا عقل خواجه لیغی ایده بیلیمسی نی قورقونج ملاحظه لره، ده رین دوشونجه لره طالیدردی . سلطنت و خلافت دورینک یادکاری اولان بوماضیه متوجه مضر خرافه ذهنیتی اورتادن قالدیرمق آلم بولوندیغندن دردنی تشریح ایچون ، کریلره گیده رک جاهلیت زماننده اجتماع شیرازه سی آلت اوست اولش عربستانک وضعیتینی اخلاق ومعنوی ضعف وهزال ایچنده بری برلرینی ییین عربلری، اسلامیتی طوغوران ضرورتی ومحیطی برکده داما خاطرلادم ..

مخيله ، ماورائی و نامتناهی برواحه تسلیمیه توجیه ایدلمکله برابر ، عربلغی احیا وعرب هیئت اجتماعیه سنی کیرن مادی ومعنوی امراضی تشفییه ایچون عرب روحی ومزاجی، عرب تمايلات

اولنه کلنجه یه قاداره یعنی لاتین حرثی عرف وعاداتمیزی اربتوب یرینه کچمه یه باشلامه دن اول بابانک آز چوق حرمت فرما بر حکمدارلق وضعی واردی. چرکسلر و کوردلر بو عرفی اعتنا ایله حالا محافظه ایتکده ، وبالطبع بوندن مستفید ومستفیض اولماقده درلر. دهلی قانلی انکلیزک ، باباسنه، برکوله نک افندیسنه خطاب ایدر ایکن استعمال ایتدیکی وجهله، «Sir» سور افندمز» کله سنی قوللاندینی نادر دکادر. بابانک الهام ایتیهی بیلدیکی حرمته ، بابانک قانوندن آلدینی قوت دخی منضم اولور. بابا، مالی ایسته دیکی کبی قوللانه بیلیر. اسکی ویکی هرانکلیز عائله سنک غیر منقول ملک موروثی کوچوک بردولت، کوچوک برکشور در، وویله جه، estate تسمیه اولونور. [***] بوکشورده پدر، «هوم» ده اولدینی کبی حکمدار مطلق در. وصیتنامه یه مستند برنوع حاکمک Magistrature testamentaire اجرا ایدر. حیاتنده ایکن، اولادلرینه براقاق اوزره ادخار ثروت ایتک ایچون، کندیسینی هیچ برشی دن محروم ایتیز و بونی یایما یه کندیسینی مجبور حس ایتیز. اولسه اولسه، عنعنیه اتباعاً وقانونه انقیاداً اکبر اولادینه تام برمالکانه ، یاخود بر عائله میراثی براقیر. فرانسه ده اولادک شخصی اوزرینه بابانک حکمی عادتاً حدودسزدر ؛ اموال واملاک اوزرینه، وصیتنامه ایله، تصرف حق محدوددر. انکلتزده اولادک شخصی اوزرینه بابانک حکم ونفوذی محدود بر صورتده جاری در. مثلاً بر بابا چوجوغنی حبس ایده مز دیکرکی بر یاشتی کچدیکن صوکره ، هیچ بر حکمی ، چوجوغنک اوزرینه، جاری اولماز. فقط وصیتنامه ایله آرزولرینی تثبیت واجرا ایتک صلاحیتی هیچ بر تحدیده اوغراماز .

عائله وعائله تربیه سنده بابانک رولنی کوزدن کچیره دن اول آنانک رولنه کچه مزدک ؛ شمدی انکلتزده بابانک عائله ده وعائله تربیه سنده رولی اجمال ایدیلدی ؛ دیگر مقاله مزده زوجهنک رولنی بر آزدها تفصیلی اولارق مطالعه ایده جکز وبومطالعده دن قومز ایچون پک فائده لی درس لر چیقارما یه یول آچاجاغز .

هکبه لی آطه عبدالله جودت

Monta Lember: De l'avenir politique de l'Angleterre, p. 129 (***)

بولانلر ، دنيانك اڭ چاليشقان ملنلرندن برى اولان توزك
قدرت فطريه سنى ، قيمت اجتماعيه سنى يوكسه لته رك ، اوكا سعيندن
ونفسندن اعظمى درجه ده استفاده ايتكى اوكر دتلىر ، وبودنياده
مسعود و مرفه ياشاماسنه خادم اولانلردر !! .

بودن صوكره ، هيچ بر كيمسه نك قره قابلى كتابدن
چيقارديغى مستحائنه حالته كلش فكرلر ، موديسى كچمش اساسلر ،
قيمت حياتيه و عمليه سى قالماش حكملرله خلقك خصوصيات
دنيويه سنه قاريشمغه ، معنوبائيله اوينامغه حق يوقدر !! .

عصرلرجه دوام ايدن ظلمك ، سؤادارنك ، جهل و وهم
اوزرينه ميتنى خرافه آميز ، احساكار بر تلقينك چوروتوب
ئولديره مدىگى ازلى بر حياتيه مالك تورك ، گندى معنوبائينك
شعور و وجدان مليسنيك ياراتديغى داهى خلاصكارينى ، شخصيتنده
داستانلر يان ، مجراى تاريخى ده گيشديرن قدرت و ايمانك
تجلى ايتديگى بويوك رهبرينى اوكنه قاتهرق عظيم همتلر ، اعجاز
كار غيرتلىرله استقلالنى قورتاردى ... شيمدى ، حسيات بشرك
ايلك شكل تظاهرى اولان يازىي ، خط ميخى ... معارف
انسانيه نك ايلك ارى بولان صومهر ، آفاد مدنيتنى ميدانه
كتيرجك قدر فياض ذكاسنيك ، انگين قابليتنيك انكشافنه مانع
اولان موهوماني كرده براقوب مثبت ذهنيته صاحبي بر ملت
اوله جق وبوكونگى غالب ، آلى مدنيتنه انطباع ايدر ك استقبالنى
تأمين ايدمك ، ملل مترقيه كرسنده مستحق اولديغى موقعى
احراز ايله جكدرك .

توركك فطرتنده طاشيديغى خصوصيتنيك اڭ بارز جبهه سى ،
اراده واختياريه مالك اولق ونفسنه اينانقى واققدارى اولق ،
تحكم وتغلبه بويون اگمه كدر ... حريت اونك اڭ بويوك
اقتخار عنوانى ، برنجى ديله گى در . زمانه كوره برچوق مدنيتلر
وجوده كتيرن وبر چوق مدنيتلر ك ميدانه كلسنه يارديم ايدن
عزم وقابليتنيك طوغوردديغى خاقانلرته « حر خان » معناسنه گان
« اير خان » ديمك ايتفا ايدر ، (ظل الله فى الارض) ،
(صاحبقران) گيى ، خاكى وساوى هيچ بر صفتله حشمت ،
تعظيمندن ديلنمگى خاطريته گيرمز .

سلطنت وقياف متكرردسى اولان خلافت اونك مزاجنيك
محصولى دكلدى .

ريادن متزه ، متواضع ، جوانمرد وفعال تورك عصرلردن
برى آرادديغى شيمدى بولدر : جمهوريت ، دهموقراسى اونك
مزاج وروحنه ، معشرى و فردى سجييه سنه اڭ زياده اوليغون
اولاندر .

آرتيق حياتنيك بوتون تجلياتنده گندى اراده سى آسر ...
مقدراتنه ، اخلاقته گندى شعورى حاكدر ... دين ، دولت ،
حقوق هپ اونك سسى در .

جمهوريت نسلى ، مملكتنيك حالى واستقبالنى دوشونمكك مجبور
اولان كنجك بيلملى دركه كويلر عجز جوق آجنيه جق وضعيتنده ،
كويلرلر چوق زواللى در . حشمتلى خليفلر ، دولتلى سلطانلر
توركى ساده جه ايرغادگى چالشيديرمقدن ، صومقدن و منوم
تلقينلرله اويتمقدن باشقه بر شى دوشونمشمشردر ...

واحتياجاتى ، عرب اقليم ومحيطنيك ايجاباتى زمان وحياتنيك مقتضياتيه
تأليف ايديله رك وضع اولنان احكام واساساتنيك تثبيت وتدوينده ،
عرب معنويتندن واوزمانك ايجاباتندن باشقه بر شيتك دوشو-
نولديگى محققدر !! .

قرآن واحاديث نبويه دن وعباداتنيك طرزندن ده آڭلاشيله جفى
وجهله تكميل اوامر ، عربلردن ، اونك مادى ومعنوى احتياجلىرى
ايله اقليم ومحيطندن ملهم اولق صورتيله وجوده گتيريلشدر .
صوگرالى مجتهدين ومفسرين ده ، « زمانك تغيريله ، احكام ده
تبدل ايدر » قاعده سنه وبوحياتى ضرورته اتباعاً احكام دينيه يى
زمانله هم آهنك اوله جق برشكده تفسير ايدرك امتك حضور
ورفاهى تأمينه چالشمشردر .. « بشيكدن مزاره قدر علمى
آراييكز ؟ » « نفسكدن استفاده ايت ! » « علم چينده بيله
اولسه اوگره نيكر ! » « انسان چالشيديغى شيدين باشقه سنى
بولاماز ! » « بو دنياده كور اولان آخرنده دخى كور
اولور ، بلكه داه فنا برحالده بولونور ! » گيى برچوق حياتى
حقيقتلى ايراديدن پيغمبر « اولادلر نيكرى كندى زمانكردن غيرى
بر زمان ايچون ييشديركز ، زيرا اولر سرك زمانكردن غيرى
برزمانده ياشامق ايچون خلق اولونمشلردر ! » « زنگينك غريسته
بر وطن ، فقيرك وطنده غريستدر ! » علاجك سنده در بيلميورسك
خسته نك سنده در گورميورسك ! « يولنده وحيزلر سويله ين
امام علينيك خلقدن ، خالقك احتياجلىرى ، دائماً تكامل ايدن
حياتن وزمانك ايجاباتندن باشقه برشيله اوغراشمديقلرى
ميدانده در ..

بونلر بيك بو قدر سنه اوله عائد دوشونجهلر و بولوشلر
اولقله برابر ، هيچ شبهه يوقكه ، بوكونگى مثبت و تجربى
مدتك ابتداسيدر . فقط بوكون نظرى و تجربى عقل بو
اوامرك طرز اجراسنى بو نصايحك صورت اگتسابى بولمش ،
علم حالنده اورتهيه آتمشدر ، انسانه يالكر عقل واخلاق لازمدر
ديمك ايتفا ايدر ، علم وتربيه ايله ، اراده نك تميه سنى ، ملكات
فكريه نك انكشافنى تأمين ايدر .

يكرمنجى عصرده حيات او قدر معضليت كسب و احتياجلىر
او درجه تنوع ايتش و چوغلشمشدر كه يكي يكي دساتير روحيه ،
اساسات اجتماعيه وضع ايتك مجبوريتى وتقسيم اعمال يايق ضرورتى
حاصل اولمشدر . اسكيدن بر كل اولان بيلگيلر ، زمانمزرده
آلاييلديگنه كنيشله مش ، بر جوق شعبه لره آيريلمشدر . اسكى
موضوعات ، كهمنه تلقينات وتفسيرلر ك جمله سى بوكونك علم
شعبه لرندن برينه بيله جواب ويرمندن عاجزدر ... !

بوكون انسانلر و جمعيتر سعادت و رفاه حياتى .. آنجق
تربيه اطفال ، روحيات واجتماعيات علماسيله كميا كرلر و فزيو-
لوژى ، علوم اقتصاد متخصصلرى ايله ، حقوق اساسيه متحرلرينك
آووقاتلر ، مهندسلر ، طبييلر الخ مساعى و همتلىرى ،
هر كون يي . كشفلر سايه سنده ادراك ايدميلمكده در . بوكونك
علماسى ، اخروى ، متافيزيك خصوصيات ايله اوغراشانلر ،
اسكيلر ك موضوعات وتلقياتى تكرار ايدنلر ده گيل ، بلكه
بو ابتدائى اساساتك ، روحيات واجتماعيات يارديميله اتم واكلمنى

اوزايله جقدر! كويليريز آز چوق هر شينئي آكلامش لدر ، فقط نه يالاجق لريني بيلمك لردن ، يول كوستردن ده بولنديفن دن برچوق خيرلي نمرلر ورمكه استعدادي اولان اميد بخش اتباهدن استفاده ايديله مه مكدن . بومسله يي يالگر ، حكومت دگيل ، گنج لدره ، ملت ده دوشونمكه مجبوردر . فدا كار اولالم ، فراغت كوسترلم ، اوكرده نلم ، اوكرده تلم .. زيرا .. صباح قهوه آلتي سني (بغداد) ده يايان ، ايكندي چاچي قاهرده ايچن بر دشمن قارشي سنده يز !!!

معلم خاتمر ، بكار ، دوقورلر يز ، زراعت و نباتات متخصص لير يز ، مهندس لير يز و منور گنج لير يز ، استانبول دن چي قمق فدا كارلغني كوستر مكه اولور لسه بورلر ده صميمي بر آغوش قبول بولا جق لردن امين اولاي ليرلر ..

شوراحقده ، وجداني تمذيب ايدوب طوران بر نقطه يي ، ذكر ايتمك گچرسم ، گندي مي ، جمهوريته قارشي بورچلي بولوندي م وظيفه يي باعامش عد ايدم جگم :
قصورلر يز كورمك وسيله مك فرائض اجبايه وحياتيه مذك الثميرمي و مقدسي در . خطا دن ، قصور دن دگيل ، خطا و قصورلر يز كورمه مكدن و كورمه يندن قورقلم .

نفايصري نه قدر چوق كورورسه ك ، تكامل مزي اودرجه تسريع ايتش اولورز !

كر ك گندي مشاهداتم ، كر كسه خالقك ، كويليرك حياتي بوراده كي مأمورلر يز دأر بنده هيچ آبي انطباع برافه مشدر . مأمورلر يزك وظائف سلطنت دورينك كه نه اداره و معامله حدود لريني چوقدن آشمشدر . ملتك سمي و استحصال قدرت لريني يوكس لته رك جمهوريتك حالي و استقبالي تا مين ايتك مأمورلر يزك ده جهل وظائفنددر .. جمهوريت ، هر كسدن آتي دوشونه رك گندي وظيفه سنك صادقانه ايفاي تمني بكار آرتيق مملكت و وظيفه غايه لري ، غريزه لر ك ، معدنه ك فوقه چي قمالي ، انقلابي ، شمول و ماهيتي ، ملتك ، جمهوريت زماءدارلر ينك تعقيب ايتديكي استقامت عموميه يي الك كوچوك بر مأمور بيله قاوراملي در ! . « حقا ديدكي ، خالقك ديدكي در » كويلينك ، خالقك انكساريني موجب اوله جق صورته وظيفه سني سؤاستعمال و يا اهمال ايدن بر مأمور بيلملي در كه جمهوريته سؤ قصد ايتش ديمكدر !

كويلير يزك باشنده بولان اماملر ، مختارلر اكثريت اعتباريله بوكونكي اختياجي تظمين اتمك دن ، يوقايدن كله جك صلاح و ترق جريانلريني تلق و تعميم ايدم بيلمك دن چوق اوزا قدرلر . مر كرده كي تك بلديه طبيي ايله تكميل ناحيه و قريه لر ك امور صفيه سنك تدويرنه امكان يوقدر . اماملر ، « صفيه چاووشلري » مسأله سي احتياجك شاد دامايدر . دائما كويليني ، ملتي دوشون دوشونديگني هر وسيله ايله اخطار و اثبات ايدن محترم ملت مجلسي مذك بو خصوصي اهمال ايدم جگنه احتمال ويرم !

(بايورد) ، هواسي ، صوبي گوزل ، زنگين وشيرين ، خاني متواضع و مونس بر قضا در . برديش طيبينه شدله احتياج واردر . گنج دوقورلر يزك نظر دقتي جلب ايدرم ..
أريب

انسان بو ملكك بدبخت خلقي سويلتديكي ، بو خالقك خراب ملكني كوردديكي زمان ، اون سمنه اول ، باغيرديغكز كي « يافنين وار » [*] حايقيمق احتياجي حس ايديور ..

آرتيق عصرلردن بري حياتي ، رفاهي فدا ايدم رك بو دولتي ، بو بويوك تاريخي باشاتان شايان حرمت فقط مهمل طبقه يي ، كويلير يز [*] قوري لاف ، خيرسر مرحمت ، واديسي آشارق دوشونه لم ..

توركيه جمهوريتنك پا يكاهني كويلير يز ، يگانه مستحصل عنصر يز اولان كويلير تشكيل ايدم . مملكت مزده متوازن بر رفاه ، عمومي بر ترق آتقيق كويلير مذك روح و وجدانلر نه حصوله كله جك يوكس لمه ، سعي و حيات طرزلر نه كي پايله جق انقلاب ايله وقوع بوله جقدر . بناء عليه كويلير مزي ، فكر و ترق جريانلردن بحق مستفيد ايدم بيلمك ، حياتلريني حفظ الصحه قواعدينه اويدم ، چالشمه لريني عصر ي برشكه صوفي لازمدر . بونك ايچون فرانسز لك « طوپراغه طوغري ! » شعاري كي ، بزده « كويلره طوغري » ديه رك ، منورلري ، زراعت متخصص لريني بنيه اجبايه مذك ييكلك ، صلاح و تكامل عصاره سنه الك چوق محتاج بو طبقه سيله قاريشدير ملي يز .

سلطنت دورينك چالیشان ، قزانان فقط اهل ايديلن بو مستحصل صنفه ووردني پاصلي كچه يي ، يعني اعشار زنجيري قيدق . شبهه يوق كه بو كيفيت ، اقتصاد ايتمه چوق اميد بخش بر دونوم يردر . فقط ، بونكله ايش بيتمش اولماز . شيمدي ده فكر و روحلره و ورولش جهالت و قناعت كوسته گيني قوپاروب آتقي ، اونلره بو اصولك فائده لريني آكلاتق ، فيضي جريانلر ، خبري انقلابلر حصوله خادم تلقينلر ياقق و بو صورته مقصدك برآن اول تا مين كر كدر .

جمهوريت ، اونك چوق اوزا قلاريني گوردن بويوك رأسي :
« مملكتك صاحب حقيقي ، افندي سي كويليردر ! » ديور . بو وحيز و معنالي سوز ، استقلال اردولر نه « ايلك هدفكز آق دگنر ! » گيبي ملي اراده نك ، احتياج حياتك كوستردكي ، عمومي بر سمي و غيرت استقامتيدر . كريلي طوپراغ مذك هم مالكي ، هم مملوكي ياقق كنجلكه ، منورلره رتب ايدر . زيرا : « ملت كنجلري واسطه سيله دوشونور . ملتك اذكياسي ملتك ملكه مفكر دسي در ، ملت ينه كندسي محصولي اولان كنجلر واسطه سيله گندي سنك مقدراتي تعين ايدر . بو معنا و اعتبارله ملت گندي گندي سنك نوعما خاقي و مخلوق در . »

كويلي ايله آرازده كي بوشاق طولم دجه ، كنجلك ، ارشادكار ، نورلي مساعي سي ايله الك زياده رفاه و ترقيه محتاج بو صنفه آلي اوزا تم دجه افندي مفهومك بحق تجليسي برآز

[*] بو مقاله مزي (اجتهاد) ك ۱ تموز ۱۳۲۸ تاريخي و

۴۹ نومرولر نسخه سنده پولورسكز .

[*] (اجتهاد) ك ۶۳ نومرولو نسخه سنده « كويلور مزي

ايچون » عنواني مقاله مزي ده اوقويك .